

МУСОБАҚА ФАОЛИЯТИДА БУРЧАК АМПУЛАСИДА ЎЙНАЙДИГАН ГАНДБОЛЧИЛАРНИНГ ҲУЖУМ ЎЙИН САМАРАДОРЛИГИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ

Р.И.Исроилов¹

В.б.доцент, Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия
ва спорт университети, Чирчиқ шаҳри, Ўзбекистон

Б.А.Азимқулов²

Ўқитувчи, Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия
ва спорт университети, Чирчиқ шаҳри, Ўзбекистон,

Х.М.Ҳабибжонова³

Стажёр-ўқитувчи, Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия
ва спорт университети, Чирчиқ шаҳри, Ўзбекистон.

<https://www.doi.org/10.37547/ejar-v03-i02-p1-27>

ARTICLE INFO

Received: 29th January 2023

Accepted: 07th February 2023

Online: 08th February 2023

KEY WORDS

Ўзбек спорти географияси,
тайёргарлик
технологиялари, замонавий
гандбол, техник-тактик ва
психологик тайёргарлик,
мусобақа фаолиятида
гандбол жамоаларининг
бурчак ўйинчиларини ҳужум
тактик ҳаракатларини
назорат қилиш.

ABSTRACT

Ушбу мақолада малакали гандболчиларнинг мусобақа фаолиятида ҳужум ўйин самарадорлиги таҳлил натижалари ёритилган бўлиб бунда асосан бурчак ампуласида фаолият олиб борадиган гандболчиларнинг ҳужум ўйин самарадорлигига эътибор қаратилган ва натижалар жадвалларда қиёсланган.

Мустақиллик бизга буюк ютуқларимиз ҳамда эзгу анъаналаримизни тиклаш ва уларга ҳаёт ато этишнинг янги имкониятларни очди. Эришилаётган юксак спорт натижаларини йирик ҳалқаро мусобақаларда рақобатнинг кучайиши машғулот ва мусобақа ютуқларини мунтазам ўсиб бориши, ўзбек спорти географиясининг тобора кенгайиши ҳозирги босқичда юқори малакали спортчиларни тайёрлаш илмий-усулий асосини такомиллаштириш заруратини белгилайди. Юқори натижалар спортни алоҳида шахсий ва умуман миллатга хос ирсий қобиялити, жамиятнинг даражаси ҳамда ижтимоий тузилишини мезони бўлиб хизмат қилиши керак. Тайёргарлик технологияларини ҳар томонлама такомиллаштириш йўллари тўғрисидаги илмий қарашларнинг янги тизимини яратиш ва амалга ошириш ҳисобига юқори малакали спортчиларни тайёрлаш назарияси ҳамда усулиятини янгилаш лозим. Ҳозирги замонда спорт ютуқларига эришишнинг шарти юқори малакали спортчилар тайёрлашни мақбуллаштиришнинг янги технологияларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга оширишдан иборат.

Гандболчиларимиз мусобақаларда муносиб иштирок этишлари учун доимий ҳолатда ва режалаштирилган тартибда мавжуд назарий ва амалий билим ва

кўникмаларнинг янгилаб борилиши, бунда замонавий илмий маълумотлардан кенг қўламда фойдаланиш талаб қилинади.

Маълумки, жаҳон чемпионати – бу гандболни янада ривожлантириш бўйича якуний хулосалар чиқаришни ифодалаб беради. Унинг ҳолатини таҳлил қилиш замонавий гандболнинг қандай йўналишда ҳаракатланаётганлигини аниқлаш, гандболчиларга ўйин қандай талабларни қўйишини ойдинлаштириш имконини беради, шунингдек ўқув-машғулотлар жараёнларини ташкил қилишда қандай янги тайёргарлик технологиялари ва усуллари тадқиқ этилиши талаб қилиниши белгилаб олинади.

Спортчиларнинг мусобақаларда мувафақиятли иштирок этиши ҳар хил омилларга боғлиқ ҳисобланади. Мусобақаларда жамоанинг иштирок этишига турли хил сабаблар ҳам ўз таъсирини кўрсатиши мумкин, жумладан, ташқи омиллар сифатида, объектив бўлмаган ҳакамлик фаолияти, мусобақа ўтказилувчи маҳаллий жой иқлим шароитлари, рақибнинг кутилмаган кўринишда мувафақиятли тарзда иштироки кабилар кўрсатиб ўтилади, шунингдек ички омиллар сифатида техник-тактик ва психологик жиҳатларни ҳисобга олиш, маълум бир аниқ рақибларга нисбатан тайёргарлик давомида йўл қўйилган камчиликлар кўрсатиб ўтилади. Бу ҳолат айниқса, спорт ўйинлари йўналишларида ўзига хос хусусият ҳисобланиб, бунда у ёки бу сабабларга кўра маълум бир аниқ ўйинлар амалга оширилиши давомида махсус техник-тактик ва психологик тайёргарлик амалга оширилмаслиги, шунингдек рақибнинг кучсиз ва кучли жиҳатларини алоҳида қисмлар бўйича таҳлил қилиб чиқмаслик асосида мусобақада иштирок этиш муваффақиятликка олиб келиши мумкин. Спортда ҳатто, шундай вазиятлар ҳам кузатиладики, яъни бунда юқори даражада тайёргарликка эга бўлган спортчи маълум бир аниқ спорт ўйинлари турларида ижобий натижаларни қўлга кирита олмаслиги ҳам мумкин, бироқ бу ҳолат унинг навбатдаги, яқин кунларда амалга оширилувчи мусобақаларда мувафақиятли иштирок этиш эҳтимолини йўққа чиқармайди.

Мутахасисларнинг аксарияти спортчиларни жисмоний тайёргарлиги ва техник-тактик маҳоратини назорат қилишнинг энг осон йўли уларни мусобақалардан жамоага келтирган фойдаси ва қўшган хиссасини назорат қилишдан иборат деб ҳисоблайдилар.

Юқоридаги фикрларга асосланиб, мусобақа фаолиятида гандбол жамоаларининг бурчак ўйинчиларини ҳужум тактик ҳаракатларини назорат қилиш борасида тадқиқот олиб бордик.

Тадқиқот олиб боришдан мақсад мусобақа фаолиятида бурчак ўйинчиларининг ҳужум ўйин самарадорлигини назорат ва таҳлил қилиш.

Биз тадқиқотимизда миллий чемпионатда иштирок этувчи етакчи жамоаларнинг бурчак ўйинчиларини назоратга олдик (1-жадвал).

Мусобақа фаолиятида бурчак ўйинчиларининг ҳужум тактик ҳаракатлари самарадорлиги (битта ўйинда). 1-жадвал.

Бурчак ўйинчилари Ф.И.Ш	Ҳужумдаги умумий тактик ҳаракатла	Ҳудудий ҳужумдаги тактик ҳаракатлар	Тез ёриб ўтиш ҳужумидаг и тактик	Комбинац иялардаг и иштирок	Умумий самарад орлиги %
-------------------------	-----------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------	-----------------------------	-------------------------

	P				ҳаракатла P		и		
	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	
А-в Ж (Андижон)	24	5	14	2	7	2	3	1	20,8
Р-в Р (АГМК)	20	3	11	2	6	1	3	0	15
Б-в Д (Тошкент)	26	5	12	3	10	1	4	1	19,2
Ж-в Р (Хоразм)	23	4	10	2	11	2	2	0	17,3

Изоҳ: утҳ-умумий тактик ҳаракатлар, стҳ-самарали тактик ҳаракатлар.

Юқоридаги жадвални умумлаштирийдиган бўлсак унда қайд этилган кўрсаткичларни ишончлилик даражаси 100 % деб айта олмаймиз сабаби бурчак ўйинчиларнинг мусобақаларда яъни учрашувларда самарали ўйин намоиш этиши кўпгина омилларга боғлиқ. Буларга, рақиб жамоасининг рақобатбардошлилиги, бурчак ўйинчилари ҳужумда жамоадошлари билан уюшқоқликда ҳужум ташкил қилиши, дарвозабон билан ўзаро бир-бирини тушуниб ҳаракат қилиш, рақиб жамоасининг ҳимоя тактикаси кабилар киради. Лекин ушбу омилларни ҳисобга олмасдан ҳам бурчак ўйинчиларининг ўйин самарадорлиги яхши деб айтишга ожизмиз.

Назоратга олинган ушбу бурчак ўйинчиларни аксарияти миллий терма жамоанинг асосий таркибида майдонга тушади. Улар бундай самарадорлик билан халқаро мусобақалардаги рақиб жамоалари билан рақобатлаша олмайдилар. Бунга мисол қилиб сўнгги жаҳон чемпионатининг ўнталигидан ўрин олган Қатар терма жамоасини бурчак ўйинчиларининг ҳужум тактик ҳаракатлари самарадорлигини олишимиз ҳамда улар билан таққослашимиз мумкин (2-жадвал).

Мусобақа фаолиятида бурчак ўйинчиларининг ҳужум тактик ҳаракатлари самарадорлиги (битта ўйинда). 2-жадвал.

Бурчак ўйинчилари Ф.И.Ш	Ҳужумдаги умумий тактик ҳаракатла P		Худудий ҳужумдаги тактик ҳаракатлар		Тез ёриб ўтиш ҳужумидаги тактик ҳаракатла P		Комбинациялардаги и иштирок и		Умумий самарадорлиги %
	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	утҳ	стҳ	
Э.Мемисевич (Қатар)	28	7	15	4	8	2	5	1	25
Ҳ.Мадади (Қатар)	25	6	12	4	9	2	4	0	24

Жадвалда қайд этилган Қатар терма жамоаси бурчак ўйинчиларининг қайд этган кўрсаткичлари билан бизнинг жамоаларимиздаги бурчак ўйинчиларининг

кўрсаткичларини таққосласак улар ўртасидаги ўртача фарқ 6 % ташкил этганлиги эътиборни ўзига жалб қилиши тайин. Гандболчиларимиз юқори даражадаги ўйин намоиш эта олмаётганликларига ҳам бирқанча омилларни сабаб қилишимиз мумкин. Буларга миллий чемпионатимиздаги рақобатнинг сустлиги, мусобақалар орасидаги муддатнинг ҳар хиллиги, микро, мезо цикллarning мусобақа даврига мос тушмаслиги яъни мусобақаларни режалаштиришдаги ўзгаришлар, бундан ташқари жамоаларнинг моддий-техник базасида учрайдиган нуқсонлар, илмий-методик таъминот, тиббий-биологик таъминот ва шунга ўхшаш бир қанча омиллар шулар жумласидандир.

Асосий сабабларнинг яна бири мураббийлар таркиби яъни, ҳар бир тайёргарлик турлари бўйича, жисмоний, техник, тактик тайёргарликлар устида фаолият юритувчи мураббийларнинг танқислигида деб ўйлаймиз.

Мураббийлар ҳар бир амплудадаги ўйинчилар билан индивидуал ишлашлари зарур, гандболчилар ҳам фақатгина бураббийлар томонидан берилаётган юкламалар билан чекланиб қолмасдан ўз устида мустақил ишласалар мақсадга мувофиқ бўлади.

Бурчак ўйинчиларининг ўйин самарадорлигига таъсир этувчи омиллар сабаб ва камчиликлар ижобий бартараф этилса улар янада юксак натижаларга эришишлари мумкин.

References:

1. Павлов Ш.К. “Спорт педагогик маҳоратини ошириш” (Гандбол) ўқув қўлланма – Т: “Илмий-техника ахбороти-пресс нашриёти”, 2021. 208 б.
2. Мўминов А.Ш. “Спорт педагогик маҳоратини ошириш” (Гандбол) ўқув қўлланма – Тошкент: “Илмий-техника ахбороти-пресс нашриёти”, 2021. 200 б.
3. Акбаров А. Взаимосвязь показателей технических действий и скоростно-силовых способностей на этапе углубленной подготовки молодых дзюдоистов, Теория и методика физической культуры 64 (2), 50-56, 2021
4. Werner Grage., “Handball” Training. 2012
5. Мўминов А.Ш., Калибаев Ж.Ш. “Гандболда бурчак ўйинчиларининг мусобақа фаолиятини назорат қилиш ва такомиллаштириш услублари” услубий қўлланма. Тошкент-20116.
6. Павлов Ш.К., Мўминов А.Ш. “Мусобақада гандболчиларнинг ҳужум ва ҳимоядаги техник-тактик ҳаракатларини баҳолаш усуллари” услубий қўлланма. Тошкент-20116.